

รายงานการค้นคว้าอิสระ (แผน ข)
ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง
อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
THE MANAGEMENT DEVELOPMENT GUIDELINES OF THE YANG NOENG
SUB-DISTRICT COMMUNITY PEST MANAGEMENT CENTER,
SARAPHI DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

ปิยนุช อาษากิจ, ผานิตย์ นาขยัน¹, ประมินทร์ นาระทะ¹,
และ รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย¹

¹ สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹ Geosocial Based Sustainable Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการของกลุ่ม ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ คือ สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง สทนากลุ่ม การวิเคราะห์สถานการณ์ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ฯ ประกอบด้วยคณะกรรมการ 5 คน และสมาชิก 15 คน โดยมีภารกิจหลักในการเฝ้าระวังและเตือนภัยการระบาดของศัตรูพืชผ่านระบบพยากรณ์ในพื้นที่ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการศัตรูพืชด้วยตนเองได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งผลิตและกระจายศัตรูธรรมชาติและสารชีวภัณฑ์ รวมถึงเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) ผ่านกระบวนการ

๒๖๓๖๖

โรงเรียนเกษตรกร โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มแปลงใหญ่ลำไย เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) สำหรับปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดของสมาชิกส่วนใหญ่ที่เป็นผู้สูงอายุในการเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ภาวะต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และความผันผวนของราคาผลผลิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการผลิต สารชีวภัณฑ์และรายได้ของสมาชิก

แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเน็ง ควรดำเนินการยกระดับองค์กรสู่ “วิสาหกิจชุมชน” เพื่อสร้างระบบเงินทุนหมุนเวียนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรเน้นการพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญของสมาชิกเดิม ควบคู่กับการชักชวนเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เข้ามาเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิต สารชีวภัณฑ์ขั้นสูง อาทิ การผลิตขยายเชื้อ BT, BS และไส้เดือนฝอย เพื่อพัฒนาสู่การเป็น “หมอพืช ชุมชน” และเตรียมความพร้อมรับมือกับโรคอุบัติใหม่ รวมถึงการนำความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ของคนรุ่นใหม่มาพัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัลและแอปพลิเคชันในการจัดเก็บข้อมูลสถิติการผลิต การระบาด และต้นทุนเพื่อการวางแผนที่แม่นยำยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน สู่ห้องปฏิบัติการมาตรฐานที่มีระบบควบคุมอุณหภูมิและเครื่องมือสมัยใหม่ เช่น หม้อนึ่งแรงดันสูง (Autoclave) เพื่อเพิ่มคุณภาพและปริมาณการผลิตสารชีวภัณฑ์ ตลอดจนการสร้างเครือข่าย แปลงขยายกรณให้ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมทั้งตำบล และการสร้างพันธมิตรทางการตลาด กับร้านค้าในชุมชนเพื่อเพิ่มช่องทางจำหน่ายผลผลิตปลอดภัยให้กับสมาชิกอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการกลุ่ม, ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน, การพัฒนา

Abstract

The objectives of this independent study were: 1) to investigate the context and management issues of the Community Pest Management Center in Yang Noeng Subdistrict, Saraphi District, Chiang Mai Province; and 2) to explore management guidelines for the aforementioned center. The study population consisted of 20 members of the Yang Noeng Community Pest Management Center. Data collection instruments included structured interviews, focus group discussions, SWOT analysis, and in-depth interviews. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including mean and percentage, while qualitative data were processed through content analysis.

The results revealed that the center's administrative structure comprises 5 committee members and 15 general members. Its primary mission involves monitoring and providing early warnings of pest outbreaks through a localized

forecasting system, emphasizing sustainable self-management among farmers. Furthermore, the center serves as a production and distribution hub for natural enemies and biological control agents. It functions as a learning center that transfers Integrated Pest Management (IPM) technologies through the Farmer Field School (FFS) process, collaborating with community enterprises and large-scale longan farming groups to elevate production standards to Good Agricultural Practices (GAP). Significant challenges identified include the technological learning limitations of an aging membership, rising production costs, and fluctuating product prices, all of which impact the center's biocontrol production capacity and members' income.

Guidelines for developing the Yang Noeng Community Pest Management Center suggest elevating the organization to a "Community Enterprise" to establish a revolving fund system through product sales and generate sustainable revenue. Regarding human resource management, the focus should be on enhancing the expertise of existing members while attracting Young Smart Farmers to adopt advanced biotechnologies, such as the production of *Bacillus thuringiensis* (BT), *Bacillus subtilis* (BS), and entomopathogenic nematodes. This aim seeks to develop "Community Plant Doctors" capable of addressing emerging pests and diseases. Additionally, leveraging the technological proficiency of the younger generation to develop digital database systems and applications for recording production statistics, outbreaks, and costs will facilitate more precise strategic planning. Infrastructure should be upgraded to standardized laboratories equipped with temperature-controlled storage and modern equipment, such as autoclaves, to improve the quality and quantity of biocontrol agents. Finally, expanding the pest forecasting network to cover the entire subdistrict and establishing market alliances with local shops will effectively increase distribution channels for safe agricultural products for members.

Keywords: Group Management, Community Pest Management Center, Development

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

กรมส่งเสริมการเกษตร (2561) ระบุว่าสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชในปัจจุบัน มีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลา สภาพภูมิอากาศ และการบริหาร

จัดการของเกษตรกร ความเสียหายจากการระบาดของศัตรูพืชบางชนิดถึงแม้จะมีการระบาดลดลง แต่ยังคงพบว่าการระบาดอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ศัตรูพืชบางชนิดมีปริมาณการระบาดเพิ่มขึ้น และรุนแรงขึ้น การระบาดของศัตรูพืชเหล่านี้สร้างความเสียหายให้กับผลผลิตทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก เกษตรกรต้องสูญเสียโอกาสที่จะมีรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงมีนโยบายให้กรมส่งเสริมการเกษตรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงของการระบาดศัตรูพืชแก่เกษตรกร และเป็นจุดในการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืช ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อเป็นศูนย์กลางการป้องกันกำจัดศัตรูพืช และถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืชอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อช่วยแก้ปัญหาการระบาดของศัตรูพืชและลดการใช้สารเคมี ดำเนินการภายใต้แนวคิด “ชุมชนจะเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต้องปฏิบัติโดยเกษตรกรเพื่อเกษตรกร”

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) จัดตั้งขึ้นจากการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อการจัดการศัตรูพืชในพื้นที่ของตนเองและชุมชน โดยสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และนำความรู้ไปดำเนินการจัดการศัตรูพืชด้วยตนเอง ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรใช้ ศจช. เป็นกลไกและเครือข่ายของการจัดการศัตรูพืช ในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรจากการระบาดของศัตรูพืชและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเกษตรกร ชุมชน และท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School : FFS) เพื่อให้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างครบวงจร และยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีการควบคุมศัตรูพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกร และรักษาสสมดุลของระบบนิเวศทางการเกษตร พร้อมยกระดับคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยมีเกษตรกร ชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งและดำเนินการกิจกรรมมาแล้ว 9 ปี สมาชิกทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกพืชผักปลอดภัย เช่น ค่ะน้า ผักบุ้ง แตงกวา มะเขือเจ้าพระยา ฯลฯ จำหน่ายภายในชุมชนและตลาดค้าส่งในจังหวัดเชียงใหม่ จากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาพบว่า กลุ่มยังไม่สามารถบริหารจัดการได้ดีเท่าที่ควรและสมาชิกกลุ่มยังขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการศัตรูที่ถูกต้องและปลอดภัย จากปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาในการบริหารจัดการของกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการของกลุ่ม ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

Whitook

บททวนวรรณกรรม

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีการใช้หลักการบริหาร 4M ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา รวมไปถึงการหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น งานวิจัยของจิลาพร ศรีบุรินทร์ และวิษณุ มะลิตัน (2565) ได้ศึกษาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟห้วยลาด หมู่ที่ 3 ตำบลสานตม อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟห้วยลาดมีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น แต่ยังคงขาดเงินทุนและเครื่องมือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กลุ่มจึงได้กู้ยืมเงินเพื่อนำมาสร้างโรงเรือนและซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยไว้ในการผลิตกาแฟให้มีคุณภาพ มีการเก็บเงินหุ้นจากสมาชิก/เดือน เพื่อไว้เป็นทุนในการทำผลิตภัณฑ์ สมาชิกภายในกลุ่มบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตการแปรรูปของกาแฟ การมีส่วนร่วมของสมาชิกยังมีน้อยไม่ค่อยมีความสนใจในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่ม โดยมอบให้ประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินงานเพียงผู้เดียว ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแปรรูปกาแฟของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟห้วยลาดนั้น เป็นวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่เป็นพื้นฐานของการผลิตและแปรรูปกาแฟทั่วไป ได้แก่ เครื่องคั่ว เครื่องสีเปลือก เครื่องสีกะลา เครื่องบรรจุ เครื่องบด ส่วนเมล็ดกาแฟรับซื้อจากสมาชิกกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มจะรวบรวมและผลิตกาแฟร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด และต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง หากไม่เข้าร่วมประชุมจะต้องเสียค่าปรับ จำนวน 200 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผดุงเกียรติ ปันทรนนทกะ (2565) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอัสสัมถอยปุ่หมื่น ภายใต้โรงผลิตชาพระราชทานโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยธารรงค์ ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ ในการบริหารจัดการของกลุ่มตามหลัก 4 M's พบว่า สมาชิกกลุ่มมีเพียงพอต่อการทำงาน แต่มีปัญหาความสามัคคีและความรู้ความเข้าใจของสมาชิก กลุ่มมีการจัดทำบัญชี แต่ยังคงขาดความรู้ด้านบัญชี จึงเกิดปัญหาการเบิกจ่ายไม่โปร่งใส กลุ่มมีความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักร แต่ไม่มีแผนการใช้อุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในด้านการบริหารจัดการ กลุ่มมีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ สมาชิกรู้วัตถุประสงค์ ในการจัดตั้ง มีการจัดทำคู่มือการทำงาน แต่กลุ่มไม่มีการวางแผนในการทำงาน ทำงานไม่เป็นระบบ ไม่มีการวางแผนการตลาดและไม่มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ หรือภาคเอกชน เมื่อประเมินศักยภาพการบริหารตามหลัก 4 M's ของกลุ่มในภาพรวมคะแนนเฉลี่ย อยู่ในระดับน้อย แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม คือ ต้องสร้างความสามัคคีและให้ความรู้ เช่น การฝึกอบรมให้แก่สมาชิก และจำเป็นต้องเปลี่ยนคณะกรรมการชุดใหม่เพื่อความโปร่งใส โดยการให้หน่วยงานราชการ มาให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชี มีการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์โดยการปรับปรุงรูปแบบ รวมถึงการสร้างเรื่องราว (story) ของผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ มีการรับรองผลิตภัณฑ์ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด กลุ่มต้องมีการวางแผนและทำงานให้เป็นระบบประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการหรือภาคเอกชนในการเข้ามาช่วยเหลือส่งเสริมการใช้เครื่องมือภายในโรงผลิตชาอย่างคุ้มค่าคุ้มทุน หากกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจและมีการวางแผนระบบการทำงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้จะสามารถพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพได้ไม่ยาก เพราะสมาชิกกลุ่มมีแรงจูงใจ

จากความสำเร็จในสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีงานวิจัยที่กล่าวถึงการน้อมนำเอาหลักคิด หลักทฤษฎี และหลักปฏิบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม ดังนี้

จักรเศ เมตตะธำรง และคณะ (2564) ศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตร ในจังหวัดสกลนครที่ส่งผลต่อการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มสมาชิก พบว่า ปัจจัยในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรในจังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการตลาด ด้านการจัดการผลิต ด้านการจัดการทางการเงิน และด้านการบริหารงานกลุ่มส่วนปัจจัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ การมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้ และการมีคุณธรรม ส่วนผลการวิเคราะห์หัตถิพลของการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรในจังหวัดสกลนคร ที่ส่งผลต่อการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มสมาชิก โดยใช้แบบจำลอง Outer model และ Inner model มีผลการวิเคราะห์ว่ามีหัตถิพลทางตรง คือ การตลาด การจัดการผลิต การจัดการทางการเงิน และการบริหารงานกลุ่ม นอกจากนี้การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มสมาชิกยังมีหัตถิพลทางอ้อมต่อส่งผลต่อการจัดการผลิต การจัดการทางการเงิน และการบริหารงานกลุ่มอีกด้วย จากผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มอื่น ๆ โดยนำไปประยุกต์และปรับใช้ให้เข้ากับบริบทและภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ หากกลุ่มมีทุนที่เป็นวัตถุดิบ สามารถผลิตสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์พื้นที่ และได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม กลุ่มก็สามารถพัฒนาและต่อยอดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในแก่ชุมชนได้ ดังงานวิจัยของ วราภรณ์ อ่อนคำ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเรื่องศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษากลุ่มอาชีพการทอเสื่อกก แม่บ้านตะวันสีทอง บ้านท่าเสี้ยว ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าสมาชิกกลุ่มได้รับสนับสนุนด้านความรู้จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ เช่น การผลิตสินค้าให้มีเอกลักษณ์และสามารถดึงดูดเด่นของสินค้าออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาการทอเสื่อกกให้เกิดมูลค่าที่นำมาผลิตเป็นเครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน แนะนำช่องทางการจำหน่ายสินค้า ฯลฯ ด้วยการฝึกอบรมการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ รวมถึงการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพของชุมชน ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในครอบครัว และเป็นอาชีพเสริมของคนในชุมชน ทั้งนี้กลุ่มยังเห็นความสำคัญในการอบรมปลูกฝังให้ลูกหลาน คนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านอนุรักษ์สืบสานอาชีพที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาให้อยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ กันธรรม และอนันต์ อุปสอด (2562) เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนของเทศบาลตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ที่ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพชุมชนของเทศบาลตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนของเทศบาลตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มมีการวางโครงการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับ มีการวางแผนงาน แต่ได้พบปัญหาเรื่องระบบไฟฟ้าเพื่อการเกษตรในพื้นที่ และเชื่อมโยงถึง

ระบบน้ำ มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมีเพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน มีสถาบันศึกษาที่เข้ามาช่วยเหลือในด้านการสร้างนวัตกรรมในการเก็บลำไย การวางผังแปลงต่าง ๆ ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม และประสานกับคณะกรรมการกลุ่มย่อยระดับตำบลที่เป็นตัวแทนกลุ่มลำไย เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการทั้งระบบตามโครงสร้างที่วางไว้ ส่วนเรื่องระบบตลาด เห็นควรให้สนับสนุน ส่งเสริมให้ลูกหลาน คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานเพราะจะสามารถผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิม และนวัตกรรมใหม่ ๆ ปรับรูปแบบสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด เพื่อลดความเสี่ยงต่าง ๆ และเพื่อความมั่นคงของกลุ่ม

จากงานวิจัยกล่าวมาจะสังเกตได้ว่า หน่วยงานของรัฐและเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ทั้งทางด้านความรู้ เช่น การจัดอบรม การศึกษาดูงาน รวมไปถึงการสนับสนุนปัจจัยการผลิต งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งให้การสนับสนุนผ่านโครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมีเพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน โครงการพัฒนาธุรกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service) โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ซึ่งในกิจกรรมหลักของโครงการนี้มุ่งเน้นให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี โดยปรับเปลี่ยนมาเป็นเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ ตามแนวทางการขับเคลื่อนการส่งเสริมการเกษตรด้วย BCG Model แบบบูรณาการเชิงพื้นที่ ทำให้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานให้แก่เกษตรกร เช่น งานวิจัยของ สุวรรณา ประณีตวาทกุล (2560) ที่ศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าทางเลือกของเกษตรกร ผู้ปลูกผักต่อการจัดการศัตรูพืช ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักให้ความสำคัญกับมาตรการจัดการศัตรูพืชที่จะส่งผลดีกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรให้ความสำคัญกับประเด็นด้านการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การมีตรารับรองการจัดการศัตรูพืชที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรยอมรับมาตรการจัดการศัตรูพืชของรัฐมากขึ้น ภาครัฐจึงควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศัตรูพืชที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อผลประโยชน์ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว รวมทั้งควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และพิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ในการรับรองคุณภาพสินค้าจากการจัดการศัตรูพืชที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ ธนาภิวัฒน์ และคณะ (2565) เรื่อง การส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานของเกษตรกรผู้ผลิตส้มโอ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนมากที่สุด มีการใช้สารธรรมชาติจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานมากที่สุด เกษตรกรขาดความรู้เรื่องการใช้วิธีฟิสิกส์มากที่สุด เกษตรกรใช้วิธีเขตกรรมในการปฏิบัติมากที่สุด และการใช้วิธีฟิสิกส์น้อยที่สุด เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานด้านการส่งเสริมและสนับสนุน

มากที่สุด และมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ไปติดตามแปลงปลูกส้มโอ และจัดกิจกรรมให้มีการสำรวจแปลงเพื่อศึกษาโรคและแมลง นอกจากนี้ อภิชาติ ใจอารีย์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารปลอดภัยสำหรับชุมชน : บทสะท้อนจากภาคปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความรู้และความชำนาญในกระบวนการผลิตเนื่องจากผ่านการเรียนรู้จากการประกอบอาชีพและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนมีความสนใจในการผลิตและบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างมาก แต่ยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ตามหลักวิชาการเพื่อเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และวิทยาการสมัยใหม่ในกระบวนการผลิต ขาดความรู้เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการฟาร์ม และกลไกการตลาด แนวทางการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ พบว่าการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน สามารถผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนงานในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยแนวทางการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ตลอดโซ่อุปทานการผลิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยการผลิต ด้านการผลิตและการจัดการ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิต และด้านผลผลิตและการจัดการผลผลิต เป็นการสร้างเครือข่ายการวิจัยและเชื่อมโยงองค์ความรู้เกษตรอินทรีย์พื้นบ้านสู่เชิงพาณิชย์ รับรองมาตรฐานเกษตรปลอดภัยในระดับชุมชน นำไปสู่หมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ต้นแบบต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อศึกษาบริบทปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้วางแผนการวิจัยโดยลำดับหัวข้อ ในวิธีการวิจัย ดังนี้

สถานที่ทำการวิจัย

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านพระนอน เลขที่ 178/1 หมู่ที่ 4 ตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ประชากร

สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 20 คน

เครื่องมือวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการศึกษา ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (interview from) โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (focus group) จัดพื้นที่สำหรับการสนทนากลุ่มเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาจากประชากรที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

Handwritten signature

3. การวิเคราะห์สถานการณ์ SWOT Analysis วิเคราะห์ถึง จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

4. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ในเรื่องศักยภาพ ข้อจำกัด และปัญหาของการบริหารจัดการ

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ได้มาจากแหล่งข้อมูล 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์สถานการณ์ แบบสอบถามศักยภาพและข้อจำกัดการบริหารจัดการ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา ทั้งจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา งานวิจัย รายงานการประชุม เอกสารต่าง ๆ โดยค้นคว้าจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง นำผลมาวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการจำแนกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและปัญหา ในการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เป็นการนำเอาข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ ประวัติความเป็นมา หรือประวัติการก่อตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา ปัญหาและอุปสรรคระหว่างการดำเนินการ รวมถึงการวางแผนการดำเนินการในอนาคตที่ได้จากการสัมภาษณ์สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชื่อมโยงกับข้อมูลทุติยภูมิ ด้านกายภาพ ทางด้านภูมิศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา จากข้อมูลที่ได้จากเอกสารตามแบบสอบถาม การทำ SWOT Analysis เช่น การก่อตั้งกลุ่ม การจัดทำบัญชีการดำเนินงานของกลุ่มและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาบริบทการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางหนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหา ของแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากเวทีสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ SWOT จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ระหว่างการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และความถี่ ในการประเมินแนวทางการจัดการกลุ่มของสมาชิก

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ตอนที่ 1: บริบทและปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง

1. บริบทชุมชนตำบลยางนึ่งตำบลยางนึ่ง อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่ มีประวัติศาสตร์อันยาวนานโดยปรากฏหลักฐานว่าเป็นที่ตั้งของ "วัดเชียงยืน" และ "เวียงหมาก" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมืองโบราณเวียงกุมกามในอดีต ชื่อ "ยางนึ่ง" มีที่มาจากลักษณะภูมิประเทศดั้งเดิมที่มีต้นยางนาขึ้นหนาแน่นและโน้มเอนตามกระแสลม ปัจจุบันตำบลยางนึ่งประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบอุดมสมบูรณ์ประมาณ 6,300 ไร่ มีแหล่งน้ำสำคัญคือลำเหมืองแม่สะลาบและเหมืองพญาคำหล่อเลี้ยงภาคเกษตรกรรม ในมิติด้านสังคม ชุมชนได้เปลี่ยนผ่านจากลักษณะชนบทสู่พื้นที่กึ่งเมืองเนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีประชากรรวม 10,280 คน จาก 5,823 ครัวเรือน แม้โครงสร้างครอบครัวจะเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น แต่ยังคงมีความยึดมั่นในพุทธศาสนาและวัฒนธรรมล้านนาอย่างเหนียวแน่น ด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแบบผสมผสาน ได้แก่ รับจ้าง เกษตรกรรม และรับราชการ โดยมี "ลำไย" เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด มีพื้นที่ปลูกรวมกว่า 22,900 ไร่ สร้างรายได้หลักให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

2. บริบทของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง จัดตั้งขึ้นภายใต้นโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้เครือข่ายภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้และการผลิตสารชีวภัณฑ์ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่งมีที่ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 บ้านพระนอน ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 20 คน ซึ่งมีสัดส่วนชายและหญิงเท่ากัน อย่างไรก็ตาม โครงสร้างสมาชิกสะท้อนถึงภาวะ "เกษตรกรสูงวัย" อย่างชัดเจน โดยมีอายุเฉลี่ย 68.25 ปี สมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงบริบทสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการเข้าสู่ภาคแรงงาน แต่สมาชิกเหล่านี้ล้วนมีประสบการณ์สูงและมีความตระหนักรู้ด้านสุขภาวะที่ต้องการขับเคลื่อนระบบเกษตรปลอดภัยให้แก่ชุมชน

3. การบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง การบริหารจัดการกลุ่มยึดถือแนวทาง "เกษตรกรพัฒนาเกษตรกร" เน้นความมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นหลัก กิจกรรมหลักมุ่งเน้นการผลิตและขยายชีวภัณฑ์เพื่อลดการใช้สารเคมีเกษตร โดยสมาชิกใช้วัดพระนอนป่าเกิดถือเป็นศูนย์รวมจิตใจและพื้นที่ทางสังคมในการปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่ม

4. ประเมินศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศักยภาพของกลุ่ม ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่งมีความโดดเด่นในด้านการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งจากความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกที่มีฐานความคิดและศาสนาเดียวกัน กิจกรรมของกลุ่มได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ เน้นงานวิชาการและการจัดการเทคโนโลยีที่ต้อง

อาศัยความละเอียดลออมากกว่าพละกำลัง อย่างไรก็ตาม ศักยภาพในด้านเทคโนโลยีและการตลาดในคนรุ่นใหม่ยังเป็นสิ่งที่กลุ่มต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

5. ปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มปัญหาหลักที่ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่งเผชิญอยู่คือโครงสร้างอายุของสมาชิกที่เข้าสู่ภาวะสูงวัยเกือบทั้งหมด ทำให้ขาดแรงงานคนรุ่นใหม่มาสืบทอดกิจการกลุ่ม นอกจากนี้ ระดับการศึกษาดั้งเดิมของสมาชิกอาจเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ที่สำคัญสำหรับการพยากรณ์การระบาดของศัตรูพืชหรือการตลาดออนไลน์

ตอนที่ 2: แนวทางการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง

แนวทางในการบริหารจัดการกลุ่ม ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความยั่งยืนภายใต้บริบทเกษตรกรรมสูงวัย ดังนี้: การยกระดับสู่ระบบเกษตรดิจิทัล: พัฒนาฐานข้อมูลการระบาดของศัตรูพืชและการผลิตชีวภัณฑ์ผ่านระบบดิจิทัลเพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นและวางแผนพยากรณ์การสร้างความเชื่อมั่นผ่านระบบตรวจสอบ: พัฒนาระบบบัญชีและการจัดการที่โปร่งใสควบคู่ไปกับการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการดูแลสุขภาวะสมาชิก: ออกแบบกิจกรรมการผลิตสารชีวภัณฑ์ที่สอดคล้องกับข้อจำกัดทางกายภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้สมาชิกสามารถดำเนินงานได้อย่างมีความสุขและต่อเนื่องการพึ่งพาตนเองทางการเงิน: จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนกลุ่มจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชีวภัณฑ์ เพื่อลดการพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวการพัฒนามาตรฐานการผลิต: สนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์ทุนแรงสมัยใหม่ (เช่น หม้อนึ่งแรงดันสูง) และห้องปฏิบัติการที่สะอาดเพื่อป้องกันการปนเปื้อนในกระบวนการผลิตชีวภัณฑ์

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยแยกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทและปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

1. บริบทชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนตำบลยางนึ่ง เคยเป็นที่ตั้งของวัดร้างชื่อ "วัดเชียงยืน" และมีชุมชนโบราณชื่อ "เวียงหมาก" ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเวียงชั้นนอกของเมืองโบราณเวียงกุมกาม ความหมายของชื่อ: "ยาง" หมายถึงต้นยางนาจำนวนมากที่ขึ้นหนาแน่นสองฝั่งถนน "นึ่ง" เป็นภาษาถิ่น แปลว่า "ไอน้ำ" สื่อถึงสภาพต้นยางที่เอนไปตามลม มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากเดิมได้รับการจัดตั้งเป็น "อำเภอยางนึ่ง" ในปี พ.ศ. 2434 ต่อมาในปี พ.ศ. 2470 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอสารภี" ตามคำเสนอของประชาชนเพื่อความไพเราะ แต่ที่ว่าอำเภอยังคงตั้งอยู่ในตำบลยางนึ่งจนถึงปัจจุบัน มีพื้นที่ทั้งหมด 10.04 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 6,300 ไร่) ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบอุดมสมบูรณ์ ไม่มีภูเขา ดินเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การเกษตร มีทางน้ำธรรมชาติที่สำคัญ

Wnt

คือ ลำเหมืองแม่สะลาบ และลำเหมืองพญาคำ ซึ่งใช้ในการเกษตรตลอดปี มีอาณาเขตติดต่อในทิศเหนือและทิศตะวันตกติดตำบลหนองผึ้ง ทิศใต้ติดตำบลสารภี และทิศตะวันออกติดตำบลขมภู มีประชากร จำนวน 10,280 คน เป็น ชาย จำนวน 4,649 คน และเป็นหญิง จำนวน 5,631 คน มีครัวเรือน จำนวน 5,823 ครัวเรือน โดยหมู่ที่ 1 บ้านกู่เสือ มีประชากรมากที่สุด เป็นชุมชนที่กำลังเปลี่ยนจากสังคมชนบทสู่ สังคม "กึ่งเมือง" มีโครงการบ้านจัดสรรและผู้อพยพจากต่างถิ่นเข้ามามากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์แบบครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว ประชากรใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 90) ใช้ภาษาถิ่น (คำเมือง) ในการสื่อสารทั่วไป และใช้ภาษาไทยกลางในทางราชการ ในชุมชนมีโรงเรียนหลายระดับทั้งรัฐบาลและเอกชน เช่น โรงเรียนสารภีพิทยาคม โรงเรียนวัดเวฬุวัน และโรงเรียนวชิราลัย ประชากรส่วนใหญ่ (ช่วงอายุ 15-60 ปี) ประกอบอาชีพแบบผสมผสาน อันดับ 1 (ร้อยละ 72.06) ประกอบอาชีพรับจ้าง อันดับ 2 (ร้อยละ 14.48) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอันดับ 3 (ร้อยละ 6.14)ประกอบอาชีพรับราชการ พืชเศรษฐกิจสำคัญได้แก่ ลำไย เป็นพืชหลัก ที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดถึง 22,900 ไร่ สร้างรายได้เฉลี่ย 50,000 บาทต่อปี/ครัวเรือน รองลงมา คือ ข้าวและพืชผัก มี "ศูนย์ดิจิทัลชุมชนเทศบาลตำบลยางเนิ้ง" เพื่อให้บริการอินเทอร์เน็ต Wi-Fi ฟรี สตูดิโอถ่ายภาพสินค้า และห้องประชุมฝึกอบรมทักษะดิจิทัลแก่ประชาชน

2. บริบทศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยสำนักงานเกษตรอำเภอสารภีร่วมกับกลุ่มเกษตรกร ภายใต้ศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า (ศพก.) ตั้งอยู่ที่เลขที่ 178/1 หมู่ที่ 4 หมู่บ้านพระนอน ตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาการระบาดของศัตรูพืช มีภารกิจและกิจกรรมหลัก คือการเฝ้าระวังการระบาดของศัตรูพืช โดยใช้ระบบการพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืชในพื้นที่ เน้นให้เกษตรกรบริหารจัดการศัตรูพืชด้วยตนเองอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งผลิตและกระจายศัตรูธรรมชาติและสารชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา (ใช้ป้องกันโรครากเน่าโคนเน่า) เชื้อราบีวเวอเรีย (ใช้ควบคุมแมลงศัตรูพืช) น้ำหมักชีวภาพต่าง ๆ เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) โครงสร้างและการบริหารจัดการของศูนย์มีคณะกรรมการบริหารงาน จำนวน 5 คน มีหน้าที่บริหารจัดการศูนย์ฯ และประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ และกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลยางเนิ้ง มีสมาชิก จำนวน 15 คน มีหน้าที่วางแผนการผลิตและผลิตสารชีวภัณฑ์ร่วมกับคณะกรรมการความเชื่อมโยงและทำงานร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มแปลงใหญ่ลำไยในพื้นที่ เพื่อยกระดับมาตรฐานการผลิตให้ปลอดภัยจากสารพิษ (GAP) ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีข้อจำกัดในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นและราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน ส่งผลต่อการผลิตสารชีวภัณฑ์ของศูนย์ฯ รายได้ของสมาชิก

3. การบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง มีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการบริหารจัดการจัดการศูนย์ฯ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการมีหน้าที่ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน กำหนดทิศทางการผลิตสารชีวภัณฑ์ และบริหารงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ จำนวน 5 คน และเกษตรกรสมาชิกในพื้นที่ จำนวน 15 คน รวม 20 คน และมีเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายในพื้นที่อีกกว่า 50 ราย ที่เข้ามาใช้บริการและร่วมกิจกรรม ด้านกระบวนการดำเนินงานหลัก (Core Operations) การบริหารจัดการมุ่งเน้นที่การลดการใช้สารเคมีและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ดังนี้ 1) การผลิตและกระจายสารชีวภัณฑ์ ประกอบด้วยมีการบริหารจัดการโรงเรือนผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา เชื้อราบิวเวอเรีย และเชื้อราเมตาไรเซียม และจัดระบบการสำรองสารชีวภัณฑ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก โดยเฉพาะในช่วงที่มีการระบาดของศัตรูพืช 2) ระบบการเฝ้าระวัง (Monitoring) ประกอบด้วย มีการตั้งจุดพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืชในแปลงลำไยและนาข้าว และบริหารจัดการข้อมูลการระบาดเพื่อแจ้งเตือนสมาชิกผ่านกลุ่มไลน์และหอกระจายข่าวหมู่บ้าน 3) การถ่ายทอดเทคโนโลยีประกอบด้วยบริหารจัดการ "โรงเรียนเกษตรกร" เพื่อฝึกอบรมการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) และจัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบเพื่อให้เกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงานและเปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่างการใช้สารเคมีกับสารชีวภัณฑ์ ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม หลังจากการได้รับสนับสนุนจากศูนย์เรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า (พ.ศ. 2560) ด้านกลไกความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์ฯ ทำงานบูรณาการร่วมกับกลุ่มแปลงใหญ่ลำไยตำบลยางเนิ้งและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เพื่อขยายผลการใช้งานสารชีวภัณฑ์ 2) การสนับสนุนทางวิชาการ มีกระบวนการประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภอสารภีและศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน 3) งบประมาณและรายได้ มีการบริหารจัดการกองทุนภายในจากการจำหน่ายสารชีวภัณฑ์ในราคาขอมเยาแก่สมาชิก เพื่อนำรายได้มาเป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบผลิตสารในรอบถัดไป ในด้านข้อจำกัดในการบริหารจัดการ พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีไม่คล่องตัวในการบันทึกข้อมูลแบบดิจิทัล ด้านพื้นที่ พบว่า พื้นที่ตำบลยางเนิ้งมีความเป็นเมืองมากขึ้น ทำให้พื้นที่การเกษตรลดลงทุกปี

4. ศักยภาพการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนยางเนิ้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาด้านศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้ 1) จุดแข็ง (Strengths) ของศูนย์ฯ พบว่าความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สมาชิกมีองค์ความรู้และทักษะความชำนาญในการผลิตขยายสารชีวภัณฑ์หลัก ได้แก่ เชื้อราไตรโคเดอร์มา และเชื้อราบิวเวอเรีย รวมถึงมีความรู้เรื่องศัตรูพืชในท้องถิ่นเป็นอย่างดี การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น สามารถนำสมุนไพรและทรัพยากรในชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศัตรูพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการวางแผนและเฝ้าระวัง มีการจัดทำ "ปฏิทินการเพาะปลูก" เพื่อวางแผนการผลิต และมี "แปลงพยากรณ์ศัตรูพืช" เพื่อแจ้งเตือนการระบาด

ให้สมาชิกทราบล่วงหน้า ต้นแบบความสำเร็จ มีแปลงเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้แทนแฉง
 ในนาข้าวสันป่าตอง 1 ซึ่งเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ค่านิยมสุขภาพ สมาชิกและคนในชุมชน
 ให้ความสำคัญกับการบริโภคผักปลอดภัยและดูแลสุขภาพตนเอง 2) จุดอ่อนและข้อจำกัด
 (Weaknesses) พบว่า ด้านบุคลากร (Man) โครงสร้างสมาชิกส่วนใหญ่เป็น "ผู้สูงอายุ" และขาด
 คนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดงาน ข้อจำกัดด้านสุขภาพตามวัยของสมาชิกทำให้ไม่สามารถร่วมกิจกรรม
 การผลิตได้อย่างเต็มศักยภาพ ด้านองค์ความรู้ (Method) ยังขาดทักษะในการผลิตเชื้อจุลินทรีย์
 ชนิดใหม่ๆ ที่มีความซับซ้อน เช่น BT และ BS ด้านงบประมาณ (Money) มีเงินทุนหมุนเวียนในระดับต่ำ
 ส่งผลต่อความคล่องตัวในการขยายกิจกรรมกลุ่มและการจัดหาปัจจัยการผลิต ด้านวัสดุอุปกรณ์
 (Material) ขาดห้องปฏิบัติการผลิตขยายชีวภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานตามหลักวิชาการ ขาดอุปกรณ์สำคัญ
 เช่น ตู้เก็บรักษาเชื้อ และหม้อนึ่งแรงดันสูง (Autoclave) ทำให้การผลิตยังเป็นแบบดั้งเดิม
 และเสี่ยงต่อการปนเปื้อน ด้านการบริหาร (Management) ขาดการจัดเก็บข้อมูลสถิติที่เป็นระบบ
 เช่น ข้อมูลการผลิตและการกระจายชีวภัณฑ์ ทำให้ยากต่อการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ 3.โอกาส
 (Opportunities) พบว่า นโยบายภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน ให้ความสำคัญและสนับสนุน
 การลดการใช้สารเคมีในภาคการเกษตร

5. ปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง

สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสарภี
 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประเด็นหลักเกิดจากการเข้าสู่ภาวะสังคมเกษตรกรรมสูงวัย ซึ่งส่งผลโดยตรง
 ต่อข้อจำกัดด้านสมรรถภาพทางกายในการปฏิบัติงานภาคสนามและการขาดแคลนแรงงานคนรุ่นใหม่
 เพื่อสืบทอดภารกิจของกลุ่มในระยะยาว อีกทั้งสมาชิกยังขาดความเชี่ยวชาญเชิงลึกในเทคโนโลยี
 จุลินทรีย์เฉพาะทางที่มีความซับซ้อน ซึ่งส่งผลต่อเนื่องถึงขีดความสามารถในการควบคุมคุณภาพ
 และปริมาณการผลิตสารชีวภัณฑ์ให้ได้ตามมาตรฐานสากล เนื่องจากยังขาดแคลนงบประมาณ
 หมุนเวียนที่เพียงพอสำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐาน
 ตามหลักวิชาการ ตลอดจนระบบการจัดเก็บข้อมูลและการรายงานผลที่ยังไม่เป็นระบบดิจิทัล ส่งผลให้
 การบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์และการยกระดับผลิตภัณ์ของกลุ่มเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ
 ของชุมชนเป็นไปได้อย่างจำกัดและขาดความคล่องตัวในเชิงบริหารจัดการอย่างรอบด้าน

ตอนที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการศึกษาบริบทชุมชน การวิเคราะห์การบริหารจัดการ ศักยภาพและปัญหาของ
 ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสарภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลของการดำเนินงาน สามารถ
 นำมาสร้างแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง สามารถแยก
 ตามองค์ประกอบการบริหารจัดการ (7S Framework) ดังนี้ 1. ด้านกลยุทธ์ (Strategy) ประกอบด้วย
 1) การยกระดับสู่ "วิสาหกิจชุมชน": มุ่งจัดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างระบบเงินทุนหมุนเวียน

จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (สารชีวภัณฑ์/ผักปลอดภัย) เพื่อลดการพึ่งพางบประมาณภาครัฐเพียงอย่างเดียว 2) กลยุทธ์การพึ่งพาตนเอง โดยการพัฒนาสมาชิกให้เป็น "หมอฟีชชุมชน" ที่มีความเชี่ยวชาญ และใช้หลักการลดต้นทุนผ่านการผลิตสารชีวภัณฑ์ใช้เอง 2. ด้านโครงสร้างและระบบ (Structure & System) ประกอบด้วย 1) การจัดผังองค์กร กำหนดบทบาทคณะกรรมการ 5 ตำแหน่ง (ประธาน, รองประธาน, เลขานุการ, เหรัญญิก, ประชาสัมพันธ์) ให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ไม่ทับซ้อน 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัล เปลี่ยนจากการจดบันทึกด้วยมือ เป็นการใช้ออปพลิเคชันหรือระบบดิจิทัลอย่างง่าย เพื่อเก็บสถิติการผลิต การระบาดของศัตรูพืช และข้อมูลต้นทุน เพื่อใช้ในการวางแผนแม่นยำขึ้น 3. ด้านบุคลากรและทักษะ (Staff & Skill) ประกอบด้วย 1) โครงการ "เกษตรกรรุ่นใหม่" (Young Smart Farmer) โดยการชักชวนคนรุ่นใหม่ในชุมชนเข้ามาช่วยเรื่องเทคโนโลยีและการตลาด เพื่อแก้ปัญหาการขาดช่วงจากสังคมสูงวัย 2) การถ่ายทอดเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ขยายองค์ความรู้จากการผลิตแคปไซซินโคโคเดอรรมา ไปสู่การผลิตจุลินทรีย์ชนิดอื่น เช่น BT, BS และไส้เดือนฝอย เพื่อรับมือกับศัตรูพืชและโรคอุบัติใหม่ นอกจากนี้ผลการศึกษาตามแนวทางการจัดการทรัพยากรการผลิต (4M) พบว่า ด้านงบประมาณ (Money) สามารถสร้างระบบการสมทบทุนที่มีความโปร่งใส และการบริหารจัดการเงินทุนให้มีความคล่องตัวสำหรับการจัดหาปัจจัยการผลิต โดยไม่ต้องรอรอบงบประมาณปีต่อไป ด้านวัสดุและเทคโนโลยี (Material) ดำเนินการโดยจัดตั้งห้องปฏิบัติการมาตรฐาน เสนอโครงการขอรับงบประมาณเพื่อสร้างห้องผลิตขยายชีวภัณฑ์ที่มีตู้เก็บรักษาเชื้อควบคุมอุณหภูมิ เพื่อป้องกันการปนเปื้อน จัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น หม้อนึ่งแรงดันสูง (Autoclave) เพื่อเพิ่มคุณภาพและปริมาณการผลิต กลไกการขับเคลื่อนและเครือข่ายพบว่า การขยายผลแปลงพยากรณ์ ควรเพิ่มจุดเผ่าระวางศัตรูพืชให้ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมทั้งตำบล การเชื่อมโยงตลาด โดยการสร้างเครือข่ายกับร้านค้าในชุมชนหรือตลาดเกษตรกร เพื่อเป็นช่องทางจำหน่ายผลผลิตผักปลอดภัยจากสมาชิกศูนย์ฯ กล่าวโดยสรุป แนวทางสำคัญที่สุดคือ การเปลี่ยนผ่านจาก "กลุ่มกิจกรรมสงเคราะห์" ไปสู่ "วิสาหกิจชุมชนกึ่งธุรกิจ" ที่ใช้เทคโนโลยีและฐานข้อมูลดิจิทัลในการขับเคลื่อน โดยมีคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานร่วมกับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. การปฏิรูปสถานะองค์กรสู่ความยั่งยืน: ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางเนิ้ง: ควรดำเนินการจดทะเบียนเป็น "วิสาหกิจชุมชน" อย่างเป็นทางการ เพื่อสร้างสถานะนิติบุคคลที่เอื้อต่อการทำธุรกรรมขอสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งทุนอื่น และการสร้างระบบเงินทุนหมุนเวียนจากการจำหน่ายชีวภัณฑ์และผลผลิตปลอดภัย

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเชิงรุก: ควรเปลี่ยนระบบการเก็บข้อมูลจากสมุดจดบันทึกเป็นการใช้ออปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างง่าย เพื่อสร้างฐานข้อมูลการระบาดของศัตรูพืชและต้นทุนการผลิต ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการสามารถตัดสินใจวางแผนการผลิตชีวภัณฑ์ได้อย่างแม่นยำตามสถานการณ์จริง

3. การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐาน: ควรเร่งจัดตั้งห้องปฏิบัติการผลิตชีวภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน โดยเฉพาะการจัดหาอุปกรณ์ทุนแรง เช่น หม้อนึ่งแรงดันสูง (Autoclave) และตู้เก็บรักษาเชื้อควบคุมอุณหภูมิ เพื่อเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์ชีวภาพให้เป็นที่ยอมรับและลดความเสี่ยงจากการปนเปื้อน

4. การสร้างเครือข่าย Young Smart Farmer: ควรมีโครงการชักชวนบุตรหลานเกษตรกรหรือคนรุ่นใหม่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะด้านการตลาดออนไลน์และการสื่อสารนวัตกรรม เพื่อแก้ปัญหาภาวะสังคมสูงวัยของสมาชิกและสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงานของศูนย์ฯ

5. การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล: คณะกรรมการควรยึดถือความโปร่งใสในการจัดการงบประมาณสมทบทุนและการกระจายบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกและจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผานิตย์ นาขยัน ทีมงานจากศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ขอกราบขอบพระคุณ มูลนิธิชัยพัฒนา ที่กรุณาสับสนุนทุนการศึกษาพระราชทาน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2556. คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____. 2561. คู่มือศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

_____. 2562. คู่มือสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ: บริษัท นิวธรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.

กฤษณ์กมล เปาทอง. 2563. การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ข้าว.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

https://www.opsmoac.go.th/km-km_org_center-files-421491791826

(11 ตุลาคม 2566).

กฤษณาล เทพจิตรรา. 2561. การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 6 จ.เชียงใหม่. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<https://ndoae.doae.go.th/article.php?a=23> (4 ตุลาคม 2566).

- โครงการพัฒนาระบบบริการประถมภูมิและระบบสุขภาพชุมชนตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัด เชียงใหม่. 2558. **ข้อมูลจากรายงานข้อมูลศักยภาพและสถานการณ์ปีที่ 1.** เชียงใหม่: ชุมชนตำบลยางเนิ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่.
- จักรเรศ เมตตะธำรง, สมชาติ ดีอุดม และ วรณิดา สารีคำ. 2564. ปัจจัยเชิงสาเหตุในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการเกษตร ในจังหวัดสกลนครที่ส่งผลต่อการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มสมาชิก. **วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 34(1), 25-41.
- จิลาพร ศรีบุรินทร์ และ วิชญ์ มะลิตัน. 2565. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแพ ห้วยลาดบ้านห้วยลาด ตำบลสานตม อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย. น. 72-77. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏเลยวิชาการ ครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ. 2565 “การวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”**. 25 มีนาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย.
- ชรินทร์ทิพย์ ทิมพิทักษ์ และ ธนกฤต สังขเฉย. 2568. การจัดการโซ่อุปทานตามแนวทางปฏิบัติทางเกษตรที่ดีสำหรับเกษตรกร ผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี. **วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่**, 3(6), 1085-1099.
- ทิพวรรณ สะท้าน, พนา มาศ ตริวรณกุล และ เมตตา เร่งชวนขวาย. 2564. การตัดสินใจของผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าเกษตรออนไลน์. **วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร**, 52(1), 11-19.
- เทศบาลตำบลยางเนิ้ง. 2568. **สถิติประชากรจากทะเบียนบ้านและบ้านจากทะเบียนบ้านภายในเขตเทศบาลตำบลยางเนิ้ง ประจำเดือน กรกฎาคม 2568.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.theyang.go.th/redirectdl.php?id=4122> (4 สิงหาคม 2568).
- ธนภัทร บัวพนัส และ ปัฐมา ภู่น้อย. 2568. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล. **วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ**, 3(3), 136-148.
- ธนวัฒน์ สุจิตร์สมโภชน์, ญาณินท์ สายหยุด และ สุจินดา อิมเงิน. 2568. แนวทางการดำเนินธุรกิจสีเขียวตามแนวคิด BCG Economy ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านปรีชา 10 เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร. **วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลพระนคร**, 5(1), 34-52.
- ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร. 2546. **7S Model [McKinsey]**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://drpiyanan.com/2021/05/27/7s-model-mckinsey> (13 ตุลาคม 2566).
- ผดุงเกียรติ ปิ่นทรนทกะ. 2565. **แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาอัสสัมตอปปู่หมื่น ภายใต้โรงผลิตชาพระราชทาน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เชียงไทยธำรง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

[Handwritten signature]

- พรทิพย์ เตชะสมบุรณากิจ. 2564. **นวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะเพื่อสร้างและยกระดับคุณค่าในอาชีพ** **สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่.** คุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พอเพียง. 2564. **หลักการทรงงาน 27 ประการ ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.porpeang.org/categorycontent/1786/หลักการทรงงาน27ประการ> (6 ตุลาคม 2566).
- ภัทรารณณ์ ภัทรรังษุฎฐ์. 2562. เรื่องผลกระทบของ DIGITAL DISRUPTION ต่อการเกษตรของประเทศไทย. **วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(2), 1-5.**
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ม.ป.ป. **การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis).** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.stou.ac.th/Offices/rdec/headquater/upload/การวิเคราะห์SWOT.pdf> (16 ตุลาคม 2566).
- เมธิกา เมฆฉาย, วิทยากร ท่อแก้ว และ กวิทธิ์ ศรีสัมฤทธิ์. 2568. **นวัตกรรมสื่อสารเพื่อส่งเสริมศักยภาพเกษตรกรอัจฉริยะ.** **วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8(8), 253-264.**
- ลัดดาวัลย์ กันธรรม & อนันต์ อุปสอด. 2562. การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนของเทศบาลตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 8(6), 60-74.**
- วรทัศน์ อินทร์คัมพร. 2556. **วิชา AET 352311 หลักการส่งเสริมการเกษตร.** ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/Course_online/Course/352311/2.pdf (4 ตุลาคม 2566).
- วรารณณ์ อ่อนคำ, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, วรฉัตร วิวิรรณ และ สุริยา ปัญญจิตร. 2564. ศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษากลุ่มอาชีพการทอเสื้ออกแม่บ้านตะวันสีทอง บ้านท่าเสี้ยว ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(6), 255-270.**
- ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. 2567. **เอกสารการประกวดศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนดีเด่น ระดับจังหวัดประจำปี 2567.** เชียงใหม่: ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลยางนึ่ง อำเภอสารภี.
- สถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่. 2568. **ข้อมูลทรัพยากรดินและลักษณะทางกายภาพอำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://r06.ddd.go.th/cmi/data_cmi/data/document/new_map/data/sarapee.html (4 ตุลาคม 2568).

Wibol

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน
กปร.). 2563. **หลักการทรงงาน**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<https://www.rdpb.go.th/th/King/หลักการทรงงาน-c24> (16 ตุลาคม 2566).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2568. เชียงใหม่. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

https://www.nso.go.th/nsoweb/official_stat/province/F#gsc.tab=0

(4 ตุลาคม 2566).

สุนทร ปัญญาพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศโนวรรณ ดวงมาลา และ วิมลศิลป์ ปรงชัยภูมิ. 2567.

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรยุคใหม่โดยใช้หลัก
เกษตรกรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019.

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 9(2), 1-14.

สุวรรณา ประณีตวตกุล. 2560. การประเมินมูลค่าทางเลือกของเกษตรกร ผู้ปลูกผักต่อการจัดการ

ศัตรูพืช ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. **วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช**, 30(2), 36-52.

เสาวลักษณ์ ธนาภิวัดน์, นารีรัตน์ สีระสาร และ จรรยา สิงห์คำ. 2565. การส่งเสริมการจัดการ

ศัตรูพืชแบบผสมผสานของเกษตรกรผู้ผลิตส้มโอ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม.

วารสารวิทยาศาสตร์เกษตรและการจัดการ คณะเกษตร กำแพงแสน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, 5(3), 61-70.

อภิชาติ ใจอารีย์. 2561. แนวทางการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร

ปลอดภัยสำหรับชุมชน : บทสะท้อนจากภาคปฏิบัติการ. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**,

38(5), 1-17.

สืบค้นข้อมูลเล่มการค้นคว้าอิสระฉบับสมบูรณ์

ได้ที่ เว็บไซต์

Link: <http://.....>